

Світлана ПОЛЯКОВА
учений секретар
Дніпропетровського
науково-дослідного
інституту судових
експертиз Міністерства
юстиції України
(м. Дніпро, Україна),
кандидат філологічних
наук, доцент

<https://orcid.org/0009-0000-1088-7782>

Світлана ХАМІНІЧ
професор кафедри
соціально-економічних
дисциплін
Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
доктор економічних
наук, професор

<https://orcid.org/0000-0002-2221-5550>

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Судова експертиза відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки, оскільки сприяє об'єктивному розслідуванню злочинів, виявленню загроз та прийняттю обґрунтованих судових рішень. Роль судової експертизи в правовій системі, її значення для боротьби з тероризмом, кіберзлочинністю та корупцією, безперечно, суттєва. Дослідження основних методів експертизи та їхнього впливу на систему національної безпеки, а також перспективи розвитку цієї галузі в умовах сучасних викликів є вкрай актуальними для сьогодення.

Національна безпека – ключовий елемент стабільності держави. Вона охоплює економічні, політичні, інформаційні та інші аспекти, які можуть бути під загрозою з боку внутрішніх та зовнішніх чинників. Одним із важливих механізмів забезпечення правопорядку та безпеки є судова експертиза, яка дозволяє встановлювати факти, що мають значення для розслідування злочинів та прийняття правових рішень. З огляду на зростаючі ризики, пов'язані з кібератаками, фінансовими злочинами та терористичними загрозами, роль судової експертизи у забезпеченні національної безпеки стає дедалі більш значущою [1].

Судова експертиза є важливим компонентом правозахисної діяльності держави. Вона застосовується в різних сферах, таких як кримінальне, адміністративне та цивільне судочинство.

Експертні дослідження сприяють виявленню загроз національній безпеці, зокрема під час:

- розслідування корупційних злочинів;
- виявлення та аналізу кіберзлочинів;
- дослідження терористичних актів;
- встановлення фактів незаконного обігу зброї та наркотиків;
- розслідування фінансових махінацій та відмивання коштів;
- оцінки автентичності документів та електронних доказів тощо.

Різноманітні види судової експертизи у сфері національної безпеки застосовуються для зміцнення безпеки держави. Найважливішими серед них є такі:

- криміналістична експертиза (ідентифікація осіб, аналіз доказів, дослідження місця події);
- економічна експертиза (виявлення фінансових махінацій, корупційних схем, аналіз грошових потоків);
- кіберекспертиза (аналіз кіберзлочинів, виявлення атак на критичну інфраструктуру, відстеження цифрових слідів);
- психологічна експертиза (дослідження поведінки підозрюваних та потерпілих, аналіз загрозливих психологічних станів);
- ДНК-експертиза (ідентифікація осіб, аналіз біологічних слідів на місці злочину);
- фоноскопична експертиза (аналіз записів голосу для ідентифікації підозрюваних).

Розвиток цифрових технологій сприяє вдосконаленню методів експертного аналізу. Використання штучного інтелекту, великих даних та блокчейну дозволяє підвищити ефективність експертних досліджень, зменшити вплив людського фактора та підвищити точність висновків.

Штучний інтелект застосовується для аналізу великих масивів інформації, пошуку закономірностей у фінансових злочинах, розпізнавання облич та голосів.

Блокчейн використовується для забезпечення автентичності цифрових доказів,

захисту інформації від фальсифікації.

Біометричні системи допомагають у встановленні особистості злочинців та контролі за перетином кордонів.

Криптографія дозволяє захистити дані від несанкціонованого доступу та підробок.

Війна суттєво змінює процеси судової експертизи, ускладнюючи її проведення та вимагаючи адаптації методів дослідження. Основними викликами для експертної діяльності під час військового конфлікту є:

- збільшення кількості кримінальних проваджень: воєнні злочини, терористичні акти, порушення прав людини та мародерство потребують детального дослідження доказів та експертних висновків;

- руйнування інфраструктури: багато судово-експертних установ можуть зазнати пошкоджень або бути знищеними, що обмежує їхню можливість виконувати дослідження на місці;

- проблеми з доступом до доказів: воєнні дії можуть ускладнювати збір матеріалів для експертизи, зокрема біологічних зразків, цифрових даних або речових доказів;

- потреба у нових методах і технологіях: війна спричиняє розвиток методів дистанційного аналізу, використання супутникових знімків та цифрових технологій для документування воєнних злочинів;

- необхідність у міжнародній співпраці: в умовах війни важливим стає обмін експертними висновками між різними країнами та залучення міжнародних організацій для аналізу доказів.

Загалом війна суттєво впливає на сферу судової експертизи, що робить останню одним із ключових інструментів у процесі встановлення справедливості та притягнення до відповідальності за скоєні злочини.

Перспективи розвитку судової експертизи в контексті національної безпеки в повоєнний період полягають в модернізації експертних установ; впровадженні цифрових технологій; розширенні міжнародної співпраці, підготовці і підвищенні кваліфікації експертів; створенні нових методик досліджень; розвитку судової експертизи у сфері кібербезпеки [2].

Повоєнний період ставить перед судовою експертизою нові виклики та можливості.

Відновлення та осучаснення матеріально-технічної бази експертних центрів сприятиме підвищенню ефективності досліджень.

Використання штучного інтелекту, великих даних, блокчейну та автоматизованих систем аналізу дозволить значно прискорити обробку доказів та зменшити ймовірність помилок.

Обмін досвідом із закордонними експертними установами, залучення міжнародних організацій та участь у спільних проєктах допоможе вдосконалити методологію досліджень.

Зміни у характері злочинності після війни вимагають нових підходів до навчання та підвищення кваліфікації експертів.

Визначення особливостей розслідування воєнних злочинів, аналізу наслідків екологічних катастроф та відновлення правопорядку потребуватиме розробки спеціалізованих методик.

Щодо розвитку судової експертизи у сфері кібербезпеки зазначимо, що збільшення кількості кібератак та цифрових злочинів вимагає посилення експертизи в цій сфері для захисту критичної інфраструктури держави.

Таким чином, судова експертиза є важливим інструментом забезпечення національної безпеки. Вона сприяє ефективному розслідуванню злочинів, запобіганню загрозам та захисту інтересів держави. Використання сучасних методів експертизи дозволяє підвищити її точність та ефективність, що робить її незамінним елементом системи правосуддя та безпеки країни. Перспективи розвитку судової експертизи пов'язані з впровадженням новітніх технологій, підвищенням рівня підготовки експертів та розширенням міжнародного співробітництва у сфері правосуддя та безпеки.

1. Хамініч С. Ю. Імперативи економічної безпеки у сучасному світі: стратегії і загрози. *Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Економічні науки*. 2024. № 1 (09). С. 46-55.

2. Хамініч С. Ю., Сокол П. М., Гордійчук С. М. Сучасні тенденції розвитку судової експертизи на основі впровадження економічних інновацій. *Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Економічні науки*. 2024. № 2 (10). С. 45-55.